

Setrið 25 ár

Í HESUM døgum hátíðarhalda vit 25 ára stovningardag Fróðskaparsetursins. Hátíðarhaldið verður markerað við fyrilestrum og samkomum í Norðurlandahúsinum komandi sunnudag. Vit føroyingar hava allar orsakir til at feignast um henda stovn og vit hava nógv góðar grundir til at hátíðarhalda tann runda dagin.

GRANSKING og undirvísing á hægri støði er ein fortreyt in fyri, at ein tjóð kann mennast og varðveita síni eyðkenni og sín mentunarlíga arv og siðmenning. Tað var í tøkum tíma, at hygnir menn tóku stig til at fáa sett granskning og undirvísing á vísindaligum grundarlagi á stovn í Føroyum. Teir hugsaðu væl eins og nógv onnur, at kundi føroyskt verða vísindalig læru- og rannsóknargrein á lærda háskúlanum í Keypmannahavn, so kundi hetta eisini bera til í Føroyum. Tíðin hevur givið teim-

Hans Jacob Debes, professari heldur fyrilestur í samband við 25 ára dagin. Foto kalmar

um rætt, og føroyskt mál, føroyskar bókmentir, føroysk søga og siðsøga eru nú viðurkendar vísindagreinir á universitetsstigi. Eisini náttúruvísindi og teldufrøði eru vorðin partur av virkseminum hjá lærda háskúla Føroya.

FRÓÐSKAPARSETUR Føroya hevur stóðugt verið í menning hesi 25 árin, Setrið hevur á baki. Hvussu tey næstu 25 árin fara at verða, veldst sjálvsagt um, hvønn mentunarpolitikk vit fara at

reka. Flestøll munu tó í dag viðurkenna tann stóra týðning. Setrið hevur fyri okkara andaligu og tímiligu menning. Vónandi verður tí framvegis breið politisk semja um, at fjálga um stovnin og geva honum tær bestu fortreytir fyri at mennast og búast so hann til einaoghvørja tíð verður førur fyri at liva upp til sitt nýggja heiti Universitas Færoensis.

LÆRDIR háskúlar verða oftast lastaðir fyri at vera fíla-beinstorn í samfelagnum.

Hetta merkir, at hesir stovnar so at siga liva sítt eigna lívuttan samband við samfelagið. Henda ábreiðsla kann eftir okkara tykki ikki vendast móti Fróðskaparsetrinum. Heldur halda vit at Setrið eigur rós fyri at royna at kunna almenningin um virksema sítt og fyri síni almennu tiltøk — ikki minst teir frálíku kvøldfyrilestrarar, sum stórir saknur er í. Stóran áhuga millum manna hevur málpolitikkur Setursins — tað vil so vera. Kanska kundi eitt meira opið orðaskifti og ein eitt sindur liðligari støða móttvegis øðrvísi hugsandi verðið ein fyrimunur fyri Setrið og almenningin í framtíðini.

SAMANTIÐ halda vit, at eitt stórt og gott arbeiði verður gjørt á Fróðskaparsetri Føroya og tað skal vera vón okkara, at Setrinum verða skaptar tær bestu umstøður í framtíðini.

Teir gloyma støðuna hjá fiskastovnunum

Veruliga vandamálið í fiskivinnuni: at fleiri av okkara fiskasløgum eru hótt, verður als ikki tikið uppá tungu, men menn vilja heldur klandrast um tons og prosent. Tað láturverða í øllum hesum er, at rávørubýtið er ikki tann veruligi trupulleikin hjá okkara fiskivinnu skrivar Vilhelm Johannesen, tingmaður í greinini.

Samgonguflokkarnir tykjast vera samdir um at á fiskurin skal bítast ímillum fiskavirkini. Spurningurin er hvussu rávørubýtið skal skipast. Skal býtið fara fram í tonsum ella prosentum.

Hesin heldur láturverði spurningurin hevur ført til aftur eina stjórnarkreppu. Hesar eru nú vorðnar so nógvir at onginn kennir tað rætta talið. Og tað láturverða er, at rávørubýtið er ikki tann veruligi trupulleikin.

Tann veruligi og grundleggjandi trupulleikin er støðan hjá nokkrum av okkara fiskasløgum. Men tann spurningurin verður yvirhøvdur ikki umrøddur. Landsstýrismenn og lögtingsmenn úr samgonguflokkunum hava býtt seg í tveir bólk — tonsabólkin og prosentbólkin.

Alt politiskt arbeiði liggur lamið, meðan fólk úr tonsabólkinu, og prosentbólkinum stríðast um, hvussu ein stóðugt

minkandi og hótt rávørugædd eigur at bítast. Tað veruliga vandamáli verður ikki tikið upp á tungu.

Hvat er so alternativíð til hesar báðar klandursbólkarar (tonsabólkin og prosentbólkin)? Vit kunnu gera eina roynd at seta út í kortið.

1. Við upphøggingargrunnum og upphøggingarskipanini eigur veiðirka at verða keypt út úr flotanum. Í hesum máli setti undanfarna lands-

stýri skjótil á. Síðani landsstýrisskiftið í januar í fjør er upphøggingarstuðul ikki veittur í meira enn eitt ár. Men nú sær tí-

betur út til at gongd kemur á.

2. Føroya Banki eigur at verða friðaður fyri øllum fiskiskapi í nokkur ár. Javnaðarflokkurin hevur lagt uppskot fram á ting um at friða bankan. Í uppskotinum verður mælt til at friðingin fyribils verður galdandi í eitt ár.

3. Friðingin av vággrunninum (gytingarøkinum) á Norðhavinum eigur at gerast nógv meira umfangandi. T.d. eigur friðaða øki at ganga nógv longur úr landi soleiðis at allur landgrunnurin og kanturin verða innanfyri.

4. Vit eiga at áseta TAC fyri tosk, hýsu og upsa. Hetta eru tey mest hóttu fiskasløgin. Loyvda tonsatalið av toski, hýsu og upsa verður síðani býtt millum skipini og/ella virkini.

5. Vit eiga at avmarka talið av trolarum — serliga teimum miðalstóru, sum ikki veiða á djúpum vatni — heilt munandi. Eisini eiga vit at gera

gjølligar og strangar reglur fyri trolfiskiskapi á føroyskum øki.

Her eru so fimm spurningar, ið allir hava munandi størri týðning fyri føroyska fiskivinnu nú og serliga í framtíðini, enn sjónarmiðini hjá ávikavist tonsabólkinum og prosentbólkinum.

Vilhelm Johannesen